

Sak 6: Oppfølging av klimaavtalen og Landbrukets klimaplan

Formålet med denne saken er å gi en orientering om status for klimaarbeidet. Ved representantskapsmøtet i fjor ble Landbrukets klimaplan vedtatt, og framover skal representantskapet hvert år få en rapportering om hvordan vi ligger an i forhold til målene i klimaplanen. Klimaavtalen med myndighetene og dermed klimaplanen trådte i kraft 1. januar 2021, og har dermed kun vært virksom noen få måneder. Dette året blir det derfor en annerledes orientering enn kommende år. Det vil bli gitt en oversikt over arbeidet med klimaavtalen og klimaplanen så langt, og videre struktur for rapportering.

1. Oppfølging av jordbrukets klimaavtale

Bondelaget jobber langs tre spor for å innfri Klimaavtalen. Det første er å forhindre klimapolitikk som vil redusere norsk matproduksjon, men derimot styrker jordbrukets verktøykasse for å gjennomføre jordbrukets klimatiltak. Det andre er å følge opp Landbrukets klimaplan. Det tredje er å forbedre jordbrukets klimaregnskap slik at bonden krediteres for flere tiltak, og utvikle et godt rapporteringssystem.

1.1. Forhindre at mål om redusert matproduksjon blir norsk klimapolitikk, og å styrke jordbrukets klimaverktøykasse

Stortinget vil før påske behandle Meld St 13 (2020-2021) *Klimaplan for 2021-2030* (heretter kalt regjeringas klimamelding). Energi- og miljøkomiteen på Stortinget skal etter planen avgi innstilling 25. mars, og representantskapet vil få en oppdatert oversikt over innholdet i innstillingen hvis den er klar. Regjeringa har ikke foreslått en blåkopi av kostholdstiltaket i Klimakur 2030. Men gjennom flere grep i klimameldinga legger regjeringa likevel opp til at endret kosthold og dermed redusert matproduksjon skal være en vesentlig del av strategien for å innfri norske klimamål. Skal vi lykkes med å forhindre at redusert matproduksjon blir en del av norsk klimapolitikk er vi avhengige av at Stortinget endrer på kursen gjennom sin behandling av meldinga denne våren.

Helt siden Klimakur ble lagt fram, har hele Bondelaget vært i sving og drevet utstrakt påvirkningsarbeid opp mot politikere på fylkesnivå og nasjonalt nivå. Som beskrevet i avsnitt 2.2.1. har Bondelaget flere prioriterte budskap inn mot Stortingets behandling av klimameldinga som påvirker oppfølginga av Klimaavtalen og Landbrukets klimaplan.

Storingsvalget vil være avgjørende for å styrke jordbrukets klimaverktøykasse. Flere partier har gode formuleringer i utkastene til partiprogram om å styrke jordbrukets klimaverktøykasse igjennom en egen virkemiddelpakke for grønn landbruksteknologi, et eget BioNova, klimafondsordning osv.

1.2. Oppfølging av Landbrukets klimaplan

Styret i Norges Bondelag har vedtatt at rapportering på status og framdrift for oppfølging av Landbrukets klimaplan skal utføres ved en kvalitativ vurdering for hvert satsingsområde ut fra identifiserte risikoområder. Den kvalitative rapporteringen består av en vurdering av status og framdrift for de ulike satsingsområdene i klimaplanen ut fra utvalgte risikoområder som kan påvirke måloppnåelsen. Det er også vektlagt at Bondelaget skal ha en reell mulighet til å redusere risikoen. Vurdering av hvordan vi ligger an til å innfri på satsingsområdenes delmål synliggjøres også gjennom bruk av en tredelt score (grønn – gul – rød).

1.2.1. Viktige risikoområder som påvirker måloppnåelse av Landbrukets klimaplan

Det er identifisert tre risikoområder som i særlig grad vil påvirke måloppnåelse og framdrift i arbeidet med Landbrukets klimaplan. Disse er:

- 1. Tilslutning hos bonden.** Flere av satsingsområdene avhenger av at bonden velger å gjøre endringer i drifta på egen gård. Derfor er god tilslutning hos bønder svært viktig for å lykkes innen flere av satsingsområdene, herunder blant annet bruk av landbrukets klimakalkulator, bedre bruk av gjødsel og økt karbonlagring i jord.
- 2. Finansiering av klimatiltak i landbruket.** Flere av satsingsområdene i Landbrukets klimaplan er avhengig av økt finansiering, både gjennom styrka satsing på eksisterende virkemidler i jordbruksoppkjøret eller opprettelse av nye virkemidler i eller utenfor oppkjøret. En reell klimasatsing i jordbruksoppkjørene blir derfor svært viktig for å kunne innfri på flere av satsingsområdene i planen. I regjeringas klimamelding heter det at «*Klimatiltak i jordbruket skal ikke medføre auka subsidier*». Dersom dette blir stående gjennom Stortingets behandling av meldinga vil det redusere handlingsrommet vårt for finansiering av klimatiltak over jordbruksoppkjørene framover. Regjeringas klimamelding foreslår heller ingen nye virkemidler for finansiering av klimatiltak i jordbruket.
- 3. Bokføring av landbrukets klimaløsninger i utslippsregnskapet.** Om lag 2/3 av klimaeffekten i Landbrukets klimaplan kan tilskrives klimaløsninger som i dag ikke bokføres i det offisielle klimaregnskapet (se avsnitt 2.1). Det er derfor nedsatt en egen regnskapsgruppe som skal jobbe for å forbedre jordbrukets klimaregnskap. I regjeringas klimamelding heter det imidlertid at «*Det er likevel usikkert i kor stor grad dette arbeidet gir resultat i utslippsregnskapen innanfor tidsramma for 2030. Vi planlegg difor at vi når måla med grunnlag i dei metodane og den kunnskapen vi har i dag.*» Dersom dette prinsippet blir stående gjennom Stortingets behandling blir det krevende å argumentere for behov for virkemidler for disse klimaløsningene ved neste korsvei. Det vil også sannsynligvis svekke motivasjonen for relevante aktører innen forskning og landbruk til å jobbe videre med nye klimaløsninger i landbruket for å redusere utslipp av lystgass og metan og øke karbonopptaket i jord.

Denne rapporteringsmetoden vil videreutvikles og på sikt bli et supplement til en kvantitativ rapportering basert på regnskapsgruppas tallgrunnlag.

1.2.2. Status og framdrift for planens åtte satsingsområder

I tabellen gis det en samlet risikovurdering for de åtte satsingsområdene i Landbrukets klimaplan. Under tabellen beskrives oppfølgingspunktene.

Satsingsområder	1. Tilslutning hos bonden	2. Finansiering av klimatiltak i jordbruket, forskning og teknologiutvikling		Bokføring i utslippsregnskapet
#1 Utrulling av klimakalkulator og økt satsing på klimarådgiving	RMP, bedre datatilgang og bekymring for deling av data	Utvikling	Drift	
#2 Bedre fôring, dyrehelse og avl	Grovfôr og beite	JBF: FOU- behov		Trengs mer forskning
	Tilsetningsstoffer	JBF: FOU - behov		Trengs mer forskning
#3 Fossilfri maskinpark	Omsetningskrav	Forslag om omsetningskrav for anleggsdiesel. Økte kostnader		
#4 Fossilfri oppvarming	Ja, men vet ikke hvor stort behovet er	JBF: Verdiskapingsprogrammet- potten går tom		
#5 Bedre gjødsling og god agronomi	Gjødselhåndtering	JBF: Gjødselhåndtering: behov for å øke potten på IBU investering i gjødsellager og RMP/SMIL for gjødselhåndtering		
	Drenering	JBF: Se på innretning av SMIL/RMP		Krevende å finne god bokføringsmetodikk
#6 Økt bruk av husdyrgjødsel i biogass	Mange prosjekter på gang	JBF: Tilskuddet viktig		Skal implementere metodikk i klimaregnskapet
		Enova sine tildelingskriterier er vel så viktigere		
#7 Jorda som karbonlager	Biokull: trenger mer utprøving og kunnskap hos bonden. Har noen pionerer som går foran.	JBF: Hvordan stimulere til mer utprøving og kunnskap hos bonden		Veikart for å få biokull inn i klimaregnskapet Mars 2021
	Fangvekster: En del erfaring hos bønder	Vi vet at økt tilskuddssats vil øke bruken av fangvekster		Stort fangvekstprosjekt 2024
#8 Ny climateknologi		Inngår i arbeidet vårt med ny klimamelding, og Stortingsvalget		

#1 Utrulling av klimakalkulator og økt satsing på klimakalkulator

Utrulling av klimakalkulatoren støter på flere barrierer innen risikoområde 1 og 2. En sen iverksettelse av RMP-tilskudd kan skape en forsinkelse av utrullinga. Smittesituasjonen bidrar også til at flere kurs blir utsatt. Den største risikofaktoren er likevel manglende tilslutning hos bonden, hvilket blant annet kan spores tilbake til manglende datakilder i kalkulatoren og uklarhet om bruk av data. Selskapet Landbrukets klimaselskap jobber med en forretningsmodell for drift. (Se vedlegg fra Klimaselskapet om status med klimakalkulatoren)

Oppfølging for å redusere risiko for manglende måloppnåelse:

- Arrangere inspirasjonskurs over hele landet
- Egen arbeidsgruppe på data og bransjestandard
- Følge arbeidet i Landbrukets klimaselskap og finansieringsmodell for drift

#2 Bedre fôring, dyrehelse og avl

Dette satsingsområdet støter på en vesentlig barriere innen risikoområde 2 og 3, da tilsetningsstoff i fôr og bedre grovfôr kvalitet i dag ikke fanges opp i klimaregnskapet og det trengs mer FOU-midler. Videre satsing på FoU-midler til tilsetningsstoff i fôr vil også være viktig for framdrift på sikt.

Oppfølging for å redusere risiko for manglende måloppnåelse:

- Arbeide mot Stortingets behandling av klimameldinga for at tiltak som ikke bokføres fortsatt inngår i klimaarbeidet, jfr. avsnitt 1.2.1.
- Arbeide for at grovfôr og tilsetningsstoffer i fôr blir prioritert i FOU midler.
- Prioritere tiltakene som en del av regnskapsgruppas arbeid

#3 Fossilfri maskinpark

Regjeringa foreslår å innføre omsetningskrav for bruk av biodrivstoff i anleggsdiesel fra 2022. Dette vil gi klimagassreduksjon i jordbruket, men p.t. ingen kostnadskompensasjon til bonden for økt drivstoffpris. Dette vil kunne ha negativ påvirkning på bondens tilslutning til klimaarbeidet. Satsing på fossilfri maskinpark støter altså på vesentlige barrierer innen risikoområde 1 og 2. For omtale av arbeid med nullutslippsteknologi, se satsingsområde #8.

Oppfølging for å redusere risiko for manglende måloppnåelse:

- Arbeide mot Stortingets behandling av klimameldinga for at klimatiltak kan gi økt budsjettstøtte til landbruket, jfr. avsnitt 1.2.1.
- Følge kommende lovprosess om innføring av omsetningskrav til anleggsdiesel.

#4 Fossilfri oppvarming

Satsing på fossilfri oppvarming støter på en vesentlig barriere innen risikoområde 2, da måloppnåelse avhenger av økt satsing på utfasing av fossil oppvarming i landbruksbygg. Verdiskapningsprogrammet for fornybar energi har gått raskt tom for midler tidligere år, og behovet for tilskudd er fortsatt stort. I tillegg er det behov for erstatning av bruk av naturgass i veksthus på Jæren dersom målet i Landbrukets klimaplan skal nås.

Oppfølging for å redusere risiko for manglende måloppnåelse:

- Arbeide mot Stortingets behandling av klimameldinga for at klimatiltak kan gi økt budsjettstøtte til landbruket, jfr. avsnitt 1.2.1
- Følge varslet utredning i regjeringas klimamelding om mulig omsetningskrav for biogass ved salg av naturgass til direkte bruk.

- Spisse og prioritere Verdiskapningsprogrammet for fornybar energi og jobbe for flere finansieringskilder

#5 Bedre gjødsling og god agronomi

Måloppnåelse krever økt satsing på miljøvennlig lagring og spredning av gjødsel og drenering i jordbruksoppgjøret. Skal målet for satsingsområde oppnås må drenering som klimatiltak også inngå i regnskapet på sikt. Manglende finansiering og manglende bokføring anses derfor som vesentlige risikoområder (område 2 og 3). Tiltaket vil kunne ha god tilslutning hos bonden så lenge virkemidlene i jordbruksoppgjøret anses som tilstrekkelige.

Oppfølging for å redusere risiko for manglende måloppnåelse:

- Arbeide mot Stortingets behandling av klimameldinga for å sikre at klimatiltak kan gi økt budsjettstøtte til landbruket, jfr. avsnitt 1.2.1.

#6 Økt bruk av husdyrgjødsel i biogass

Flere anlegg under planlegging og bygging tilsier at vi når delmål satt i Landbrukets klimaplan for inneværende år. Leveringstilskuddet over jordbruksavtalen ble økt i fjorårets oppgjør og vil bidra til stimulering av tiltaket. Den største barrieren er tildelingskriteriene til Enova som inntil januar 2021 først og fremst har vektlagt «energi produsert per støtte krone» og ikke klimanytte. Med et nytt Enovamandat (2021-2024) skal klimanytte vektlegges mer.

Oppfølging for å sikre fortsatt god måloppnåelse:

- Arbeide mot Stortingets behandling av klimameldinga som inneholder en handlingsplan for økt biogassproduksjon- og forbruk.
- Følge opp hvordan Enova fremover vektlegger klimanytte og arbeide for et eget jordbruksprogram under Enova.

#7 Jorda som karbonlager

Måloppnåelse vil kreve forsterka virkemidler for å belønne bønder som lagrer karbon i jord, bla. ved bruk av fangvekster eller biokull. Ingen av disse tiltakene kan i dag bokføres i det offisielle klimaregnskapet. Det ble ved fjorårets jordbruksforhandlinger satt av 12 millioner kroner til et fireårig fangvekst-prosjekt som bla. skal utarbeide aktuell bokføringsmetodikk. Våren 2021 kommer NIBIO med et veikart for hvordan biokull kan inkluderes i det offisielle klimaregnskapet. I Landbrukets klimaplan legges det til grunn at bruk av fangvekster og biokull skal ha effekt allerede i inneværende år. Manglende finansiering for implementering av tiltak og manglende bokføring, jfr. risikoområde 2 og 3, anses derfor som vesentlige risikoområder for å nå delmål #7 i Landbrukets klimaplan.

Oppfølging for å redusere risiko for manglende måloppnåelse:

- Arbeide mot Stortingets behandling av klimameldinga for at klimatiltak i jordbruket kan gis økt budsjettstøtte, og at tiltak som ikke bokføres fortsatt inngår i klimaarbeidet, jfr. avsnitt 1.2.1.
- Profilere karbonlagring i jord som klimaløsning i jordbruksforhandlingene
- Prioritere tiltakene som en del av regnskapsgruppas arbeid

#8 Ny klimateknologi

Manglende finansiering, jfr. risikoområde 2, anses som den største barrieren for å innfri på dette satsingsområdet i klimaplanen. Måloppnåelse avhenger av forsterka virkemidler for å finansiere utvikling og bruk av ny landbruksteknologi. Bondelaget har pekt på muligheten for en egen virkemiddelpakke for grønn landbruksteknologi og klimafondsordning. Begge

forslagene har fått tilslutning på rødgrønn side gjennom mindretallsmerknader. Tiltakene oppfattes å ha god oppslutning blant bønder.

Oppfølging for å redusere risiko for manglende måloppnåelse:

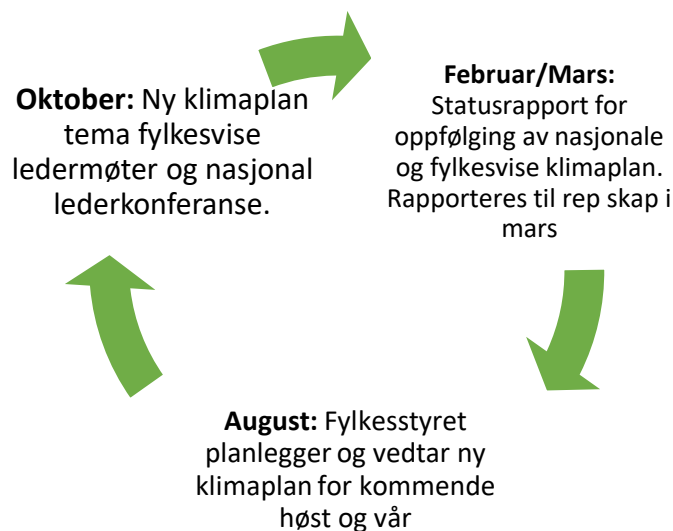
- Arbeide mot Stortingets behandling av klimameldinga, statsbudsjettet for 2022 og partiprogrammene for å få gjennomslag for en egen virkemiddelpakke for grønn landbruksteknologi og klimafondsordning.
- Arbeide opp mot Stortingsvalget for å sikre bred politisk oppslutning om å styrke jordbrukets klimaverktøykasse.

1.3. Justert årshjul for fylkesvise klimaplaner

Bondelagets fylkeslag spiller en nøkkelrolle i organisasjonens klimaarbeid. I det politiske påvirkningsarbeidet har fylkene et velutviklet nettverk både på fylkes- og nasjonalt nivå. I den daglige oppfølgingen av Landbrukets klimaplan er de tett på bonden og spiller både en viktig rolle som motivator og lyttepost.

I styresak 19/00510-7 Organisering av Bondelagets arbeid med klimaavtalen mellom jordbruket og regjeringa ble det vedtatt at Bondelaget vil: «*Oppfordre og tilrettelegge for at fylkeslagene lager egne klimaplaner for hvordan de vil bidra på kort og lang sikt til å innfri klimaavtalen i samarbeid med lokallagene og regionale samarbeidspartnere.*» Videre i styresaken legges det opp til at status for de fylkesvise klimaplanene vil inngå som en del av representantskapets faste sak om status for oppfølging av Klimaavtalen på representantskapsmøte i mars. Disse statusrapportene vil også være et kunnskapsgrunnlag for videre rapportering til myndighetene.

Tilbakemeldingene så langt tyder på at de fylkesvise klimaplanene utgjør et godt verktøy for fylkeslagene. En svakhet som er identifisert er at årshjulet for de fylkesvise klimaplanene i liten grad følger fylkeslagenes arbeidsår som i praksis starter på høsten med lokallagsårsmøter og påfølgende ledermøter. Det er derfor ønskelig å endre årshjulet for de fylkesvise klimaplanene slik at de starter samtidig med fylkeslagets arbeidsår. Fylkene får da mulighet til å benytte eksisterende arenaer for lokallaga til forankring og innspill. I stedet for å legge opp til en rapportering fra fylkeslagene inn mot representantskapets møte i mars, kan de fylkesvise klimaplanene med fordel synliggjøres på lederkonferansen på høsten.

2. Metodikk for klimarapportering i henhold til avtalen og forbedre det offisielle klimaregnskapet

Det er ønskelig å utvikle en metodikk for klimarapportering som er fast og konsistent, slik at man kan følge måloppnåelse og framdrift over tid. Avtaleperioden trådte i kraft 1. januar 2021. Det eksisterer derfor per i dag ikke et tilfredsstillende tallgrunnlag som kan gi en indikasjon på om vi ligger an til å innfri Klimaavtalens måltall for utslippskutt eller delmål nedfelt i Landbrukets klimaplan. Fra 2022-23 er det ønskelig kunne gi representantskapsmøtet et faglig grunnlag bestående av tallfestede og kvantitative vurderinger på status og framdrift i gjennomføringen av Landbrukets klimaplan.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal hvert år gi myndighetene en rapport på hvordan næringa jobber i forhold til klimaplanen og måloppnåelse i forhold til avtalen. Det vil være to innspillskilder for en slik rapport, som er beskrevet under.

2.1.Klimaregnskapsgruppa- tallgrunnlaget

I henhold til Klimaavtalen er det nedsatt en klimaregnskapsgruppe som skal føre regnskap for oppfølging av avtalen og gjøre opp status for progresjon og utvikling i forbindelse med de årlige jordbruksforhandlingene. Gruppen består av Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Sekretariatet består av Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet, NIBIO, SSB og NMBU.

Det legges opp til at foreløpig rapport avleveres 22. mars i år, og endelig rapport avleveres 15. september. Gruppen skal gjøre en årlig gjennomgang av Anneks 1 (tiltak som fanges opp i det offisielle klimaregnskapet) og Anneks 2 (tiltak som ikke fanges opp).

Rapportene vil inneholde tall fra det offisielle klimaregnskapet, tiltaksrapportering for både Anneks 1 og Anneks 2 og en oversikt over forskning som er relevant for klimagassberegninger i jordbruket. Tiltaksrapportering skal vise gjennomføringen og effektene av de konkrete tiltakene som direkte eller indirekte påvirker utslippene. Metodene for disse tiltaksrapporteringene skal utvikles i årene fremover.

Hvilke metodeendringer og endringer i aktivitetsdata som vil bli implementert i det nasjonale klimagassregnskapet avgjøres av Miljødirektoratet, SSB og NIBIO. Det ligger ikke til Regnskapsgruppas mandat å ta beslutninger knyttet til det nasjonale klimagassregnskapet. Regnskapsgruppa kan imidlertid legge til rette for implementering av ny metodikk eller oppdatering av eksisterende metodikk gjennom å fremskaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag, dokumentasjon eller aktivitetsdata gjennom utredninger bestilt av Regnskapsgruppa. Hvert tredje år gjøres en grundigere gap-analyse som skal fremskaffe det kvantitative og kvalitative faggrunnlaget som skal ligge til grunn for å vurdere om progresjon og utvikling er som forutsatt ihht. avtalen.

2.2.Det årlige klimamøtet – samarbeid i næringa

Aktørene i næringa har et langsiktig og strategisk arbeid med å utvikle og gjennomføre klimatiltak som vil redusere utslippet eller øke opptaket i jordbruket. I Landbrukets klimaplan er det indentifisert flere nøkkelaktører innenfor de 8 satsningsområdene, som vil spille en avgjørende rolle i gjennomføringen av tiltakene. Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har tatt initiativ til det årlige klimamøtet der 16 landbruksorganisasjoner blir invitert til å gjøre opp status for klimaarbeid i jordbruket. De inviterte styreledere og daglige lederne representerer organisasjonene; Felleskjøpet Agri, Nortura, Q-meieriene, Norsk

Landbruksrådgiving, Landbrukets klimaselskap, Tine, KLF, Gartnerhallen, TYR, HOFF, Norsvin, Geno, Felleskjøpet Rogaland Agder, Norsk Gartnerforbund, Norgesfôr og Fiskå Mølle.

Årets klimamøte ble avholdt 3. mars der det var to saker på agendaen; status jordbrukets klimaarbeid og arbeidet videre med bransjestandard for klimaberegning på gårdsnivå. Noen nøkkelorganisasjoner ble invitert til å gjøre opp status for ett eller flere tiltak. De brukte de samme risikoområdene som brukt over med en tredelt score (grønn – gul – rød) for å gi en statusoppdatering.

Det ble vedtatt at næringas klimapolitiske arbeidsgruppe bestående av klimaansvarlige på administrasjonsnivå i næringa, skal jobbe videre med en metodikk for en kvalitativ rapportering på tiltakene i Landbrukets klimaplan, samt å definere hva det vil si å være nøkkelaktør innenfor et satsningsområde. 1. februar hvert år skal nøkkelaktørene avgi en statusrapport for sitt satsningsområde. Dette vil inngå som en viktig del av rapporten fra Bondelaget til myndighetene om næringas klimaarbeid.

Etter tilbakemelding fra alle organisasjonene om muligheter og utfordringer ved en bransjestandard for klimaberegning på gårdsnivå, ble fire områder identifisert som spesielt viktige å avklare;

- *«Innsamling av data. Se på utfordringene med å få tilgang til datakilder for kalkulatoren og hvordan dette kan løses.*
- *Håndtering og bruk av data. Drøfte hvordan de innsamlede data kan/bør brukes av klimaselskapet, tilsluttede varemottakere, andre eiere av klimaselskapet, og andre, samt hvordan man skal ivareta målsetningen om at data ikke skal benyttes på en måte som setter produksjoner, landsdeler etc. opp mot hverandre.*
- *Økonomiske og administrative konsekvenser ved bruk av datakilder.*
- *Myndighet og innflytelse. Hvilket organ skal ha mulighet til å fatte beslutninger om endringer i en bransjestandard for klimaberegning på gårdsnivå?»*

Det ble vedtatt å sette ned en arbeidsgruppe for å se på disse spørsmålene, i tett samråd med Landbrukets klimaselskap. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport 1. desember i år. Det ble også vedtatt denne formuleringen om implementering av bransjestandard klima:
«Deltakerne på Landbrukets klimamøte legger, med utgangspunkt i diskusjonen i møtet, til grunn at en bransjestandard for klimaberegning på gårdsnivå bør være på plass så raskt som mulig, forutsatt at man finner enighet om de sentrale spørsmåla rundt implementering av en slik standard, og avklarer nærmere de momenter som særlig ble løftet i klimamøtet.»